

En dag i ullens tecken

På Solleröns norra del ligger Stunisvik, en vackert belägen vik vid Siljans strand i Dalarna. Den 3 september 2010 fylldes stranden av 50 st 10-12 åringar, 22 lärare och hantverkare och en massa ull i olika färger och former.

Kvinnorna på Sollerön har alltid varit kända för sitt textila kunnande. Med några av de mest kunniga och driftiga i spetsen, har Sollerö hembygdsförening sedan januari 2010 drivit ett stort projekt. Där har man med hjälp av Leader Dal-Älvarnas EU-pengar skapat en textilkammare för att förvalta, visa upp och föra vidare de gamlas kunskaper. Sara Wik-Uddenberg var projektledare för ”Dagen i ullens tecken” vid Stunisvik. Med ousinlig entusiasm stod hon vid strandkanten, doppade garner i färgbud och instruerade och organiserade alla närvarande. Till sin hjälp hade hon, först och främst övriga i textilprojektet, Lisa Nyström, Karin Wik-Land, Karin Bond och vävstugan Emgarts grundare Britt Bäckström. Dessutom fanns där en lång rad textilintresserade och hantverkskunniga solleröbor som, tåligt i den kalla blåsten, hela dagen hjälpte till att visa och vägleda eleverna.

Eleverna på stranden har några dagar tidigare besökt textilsamlingen och nu skall de ledas djupare in i hemslöjdens värld genom att få prova på tre av de sex stationer som finns iordningställda vid Stunisvik. Där finns vävning, spinning, tovning, färgning, kardning, slingning och slungning samt täljning.

Avsikten med dagen på stranden är att kanske, kanske hinner några av barnen känna den lugna tillfredsställelse som allt sysslande med äkta hantverk kan ge. I vilket fall som helst vet de efter den här dagen mer om ull och dess användning än de flesta andra i deras ålder gör.

Om man börjar från början så kan vi säga att något får som gav ull fanns det inte, men det fanns en kanin...

En stor lurvig angorakanin som satt och spejade ut från sin bur. Senare under dagen var han inte lika lurvig längre. Matte tog fram saxen och stora tussar vit ull hamnade i barnens ivriga händer. Det var dock inte denna ull som barnen fick prova på att karda och spinna, för då hade det nog inte räckt så långt. I stället användes vanlig fårull som de fick karda på gammalt sätt, med kardor, och lite modernare, med maskin.

När barnen kardat färdigt var det dags att spinna. Det äldsta sättet, med sländor, kunde alla prova på, men de fick även ta del av hur det är att spinna på det lite nyare sättet, med spinnrock.

Försiktigt lossas den kardade ullen från kardmaskinens hjul, för att sedan föras vidare till sländan och bli garn.

Ett bra och starkt band är inte dumt att kunna göra i all hast. Eleverna fick lära sig den gamla metoden att slinga band. De får välja ut garn i olika färger, knyta fast dem vid rep som är uppspända mellan tallarna och sedan stå där tåligt i den nordliga vinden och slinga och fläta. Ska bandet vara tjockare, kan man samarbeta. Det är då det kallas slungning. Det tar lite tid att göra ett bra band: *"Nu börjar det bli tråkigt, samma sak hela tiden". "Blunda, så blir det inte samma"*.

Tovade konstverk på tork.

I tältet, som stod mellan båthusen, hölls det på med tovning av två slag, våttovning och torrtoovning. Eleverna som torrtoovade skapade två träd, kärlekens samt vänskapens och kunskapens träd. Ett att hänga upp i Vika skola och ett i Sollerö skola. När man torrtoovar, tar man lite ull och pickar med en speciell nål för att det ska tova ihop sig, men vid våttovning krävs lite mer arbete. Då ska man först pressa ullen försiktigt med händerna efter att man valt de färger och mönster man vill ha. Sedan hålls varmt

såpvatten över alltihop och man kan passa på att värma sina frusna händer medan man pressar och pressar. "Oj va' skönt!" Den tovade duken blir otroligt stark. I Mongoliet gör man tältdukar av tovad ull, men där är tygstyckena så stora så man får ta hjälp av kameler för att kunna hantera dem. Här blev de lite mindre och gick att hänga upp på tork i vinden. Eventuellt ska det sys ihop till en bonad att pryda skolorna med.

Täljning... Det har inte med ull att göra, men det är hantverk. Alla fick varsin vass kniv och en björkstav. Tysta och koncentrerade satt de sedan i en halvcirkel, täljde och pratade gemytligt om till exempel en varg som syns i Bodarna. En del gjorde en vandringsstav med mönster, andra en liten hängare att sätta på väggen. "Åh, är det slut nu, jag som tyckte det var så roligt!"

I stora grytor vid sjöstranden kokade färgbaden; björklöv, björklöv i koppargryta, indigo och koschenill. Grå och vita ullhärvor doppades i färgbaden – upp kom – oändligt vackra ullgarner i gult, grönt, rosa, lila och blått. Trolleri?! Nej, inte riktigt, men väldigt gamla kunskaper...

Även om barnen på den här stationen mest fick vara åskådare, var det kul att hjälpa till att elda under grytorna. Det färgade garnet ska sedan fraktas till skolan för att användas på slöjdlektionerna.

Man klipper fåret, eller kaninen, kardar ullen, spinner garnet, färgar härvorna och så – väver man ett tyg!

Det går ju inte att släpa ner vävstolar till sjön, men såklart löste det sig även här genom att man hoppade många hundra år tillbaka i tiden. Man vävde på vidjor; smala, mjuka träpinnar som böjts till en båge. Väven skulle bli något så modernt som fodral till mobiltelefonen och eleverna satt runt ett bord insvepta i filter mot kylan i djup koncentration. "Det var det roligaste här", sa en pojke belåtet.

Vid 10-tiden förtärdes medhavd matsäck och till lunch serverades Solleröskolans ekologiska mat från en gryta över öppen eld.

I den friska höstluften var det ingen som kände för att bada, men heller ingen som klagade allt för mycket över kylan och blåsten.

Djupt försjunken i täljningen.

Aptiten är det inget fel på! Oscar Estéen, Viktor Persson och Emil Jansson.

50 elever - inget bråk - bara vänligt och uppmärksamt intresse - beundransvärt! Halv två var Stunisvik tyst och tom igen, men kvar bland tallarna och båthusen hördes ännu svagt ekot av rösterna från de 50 barnen som var där för att lära sig från tider som varit.

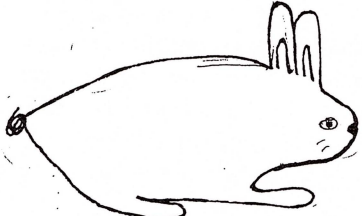
Vad hände sedan?

Det vackra, färgade garnet varpades och sattes upp i fyra små vävstolar i föreningen Emgarts vävstuga och i vävramar i skolans slöjdsal.

Under hösten och våren har eleverna fått väva varsin rutig *skarv* (solleröuttryck för halsduk). För 70 år sedan vävde man *skarv* i var och varannan gård på Sollerön. Det var på beställning från ett företag

Oskar Daniels och Jim Westman väver halsdukar – "skarv".

Till Sara ☺

Hej! Jag lärde mig göra ett telefon-
federal. Jag lärde mig också att göra
tortovning. Jag tyckte att det var en
våldigt kall dag men också var
den väldigt rolig dag och så var
det en rolig och fet kanin

Kram Kianak's ♥

I ullens tecken

fredag d. 3/9 vi var i utanmyra
på söndag. Jag var gruppleddare
i grupp C. Jag var på 3 stationer,
träslöjd och tortovning och
spinning. Det var kul. Tv och
tidningeh var där. Alla saker
var kul. Jag skar mig på
kniven när jag hade träslöjd.
Jag lärde mig tulla rakt.

Och tortova runt utan peppakaks-
form

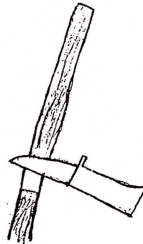
och att spinna!

Jack Bergström 5

I ullens tecken

fredag den 3/9 var vi i
Utanmyra på söndag.
När vi kom ner dit så
blev vi inddade i grupper.
Jag blev med Sofie, Oskar E,
Jim och Viktor. Vi började
med att fingerväva och
slunga. På den stationen tyckte
jag att slunga var roligast.
Sen gick vi vidare till kardning
och spinning. När jag och
Sofie stod och kardade Angraud
kom TV:n och intervjuade oss.
Vi gjorde bort oss ganska mycket
så jag tyckte att det var bra
att dom inte tog med det i
TV. Sista stationen var tor-
tovning och vi fortsatte på
Sollersö skolas kärlek, vänskap och
kunskaps-träd. Sen var det
slut och vi fick åka hem.
Det var en kul men kall dag.
Jag har lärt mig att spinna.

Äv: Josefina Häll Klass 6
Sollersö skola

Lucas
Jag lärde mej och att slunga

och att byta färg på garnet

ien skål. Det var rolig och

bra.

Några minnesanteckningar från en rolig och lärorik dag.

i Insjön. Så det var i bästa fullföljande av en gammal tradition, när nu barnen satte sig vid vävstolarna. Britt Bäckström och Kisti Danielsson lärde dem som kom till vävstugan, och slöjdläraryrinnan Maria Hjärpe hjälpte till vid vävramarna i skolan. Barnen visade sig vara både lättlärd och duktiga. Både pojkar och flickor vävde. En pojke sa, när han fick se vad han skulle göra: *"Det här klarar jag aldrig. Det är lika bra att jag går."* Men, jodå, han stannade kvar och vävde en jättefin *skarv*. Andra blev så ivriga, att de gärna ville fortsätta väva när det var tid för att gå och äta.

Nu är alla *skarv*er snart färdiga. Om det går som det är tänkt, (om det går att få tag i pengar) så kommer halsdukarna att skickas iväg för beredning. Sedan kommer varje barn att ha ett varmt, mjukt, ulligt minne som ett bevis för, att de lärt sig något av gammalt hantverkskunnande som de kan föra vidare in i framtiden.

*Suzanne Danielsson
Lisa Nyström*